

експозиції Музею Національного університету внутрішніх справ. Десятирічний квіндеї Університету є доброю нагодою для її створення.

Зрозуміло, що все вищевказане неможливо зробити без підвищення мотивації результативно працюючих вчених, яка потребує окремого наукового дослідження. Це і заходи, спрямовані на зміцнення виконавської дисципліни, і заходи щодо посилення керівного та кадрового складу наукових підрозділів, і різноманітні види морального та матеріального заохочення діяльності професорсько-викладацького складу університету.

Вимоги програми розвитку системи відомчої освіти та вузівської науки на період 2001-2005 рр., терміни їх реалізації націлюють науковців Національного університету внутрішніх справ на самовіддану наполегливу працю, критичне ставлення щодо досягнутого рівня своєї наукової кваліфікації, підвищення професійної майстерності, невпинне бажання до самовдосконалення.

Список літератури: 1. Конституція України //Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141. 2. Закон України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» // «Голос України». 1998. 22 грудня. 3. Ануфрієв М.І. Завдання відомчої науки на сучасному етапі розвитку системи МВС України // Матеріали семінару – наради проректорів з наукової роботи вищих навчальних закладів та відповідальних за організацію науково-дослідної роботи науково-дослідних установ МВС України. Черкаси. 2001.

Надійшла до редакції 11.01.02

О.Е. Малиновський

СТАН РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ

Проголошення незалежності України, процес розбудови правової, демократичної, соціальної держави викликали необхідність реорганізації всієї системи підготовки кадрів органів внутрішніх справ. Особливу увагу було приділено організації галузевій мережі вищих навчальних закладів, яка могла б задовольнити потребу ОВС у власних кваліфікованих кадрах. Їх задача – гідно презентувати інтелектуальний потенціал нації і поступово змінювати функції міліцейської діяльності на поліцейську.

На думку доктора юридичних наук, професора О.М. Бандурки, при визначенні основних рис нової поліції треба перш за все виходити з її соціального призначення. Це повинна бути не карально-охоронна сила, яка підкується головним чином про інтереси держави та намагається схопити злочинця, а демократичний інститут, невід'ємна частина суспільства, покликана перш за все захищати законні права та інтереси конкретної особи, гарантувати людині безперечні умови життя [2].

Розбудова системи навчальних закладів МВС України розпочалася у 1992 р., коли було створено Харківський інститут внутрішніх справ, якому судилося стати Національним університетом внутрішніх справ, провідним серед навчальних закладів системи МВС України.

За період становлення Університету у складі науково-педагогічних кадрів відбулись зміни як кількісного, так і якісного характеру. У 1992 р.

штат МВС склали 216 фахівців, із них 97 – професорсько-викладацький склад, 9 – професорів та докторів наук; 46 – кандидатів наук. Загальна кількість студентів стаціонару становила – 878 чоловіків, заочного відділення – 200.

Штатна чисельність постійного складу Національного університету внутрішніх справ за ці роки зроста майже в десять разів і нараховує 2130 одиниць (станом на 2002 рік). Професорсько-викладацький склад Національного університету внутрішніх справ має наступний вигляд. В університеті працює 262 вчених, з яких 213 (169 штатних) – кандидати наук і 49 (33 штатних) – доктори наук. На сьогодні під прапором Університету працює і навчається близько 17 тис. викладачів, співробітників, курсантів, слухачів, студентів та ліцеїстів.

Головним призначенням Національного університету внутрішніх справ є розробка науково-прикладних досліджень практичної спрямованості та підготовка висококваліфікованих фахівців, професійно зорієнтованих на діяльність в ОВС. Від якості підготовки, їх професіоналізму залежить як доля кожного окремого громадянина, якому доведеться звернутися за допомогою до них, так і віра в миць та силу своєї держави, здатної захистити його інтереси в тій чи іншій життєвій ситуації.

З розвитком МУВС удосконалювалась і служба роботи з персоналом. Сьогодні вона має відділення по роботі з кадрами постійного та перемінного складу; відділення обліку та звітності; виховної роботи та соціального захисту; психологічного забезпечення, а також групу, яка організовує та забезпечує професійну підготовку персоналу.

Робота з особовим складом в Національному університеті внутрішніх справ проводиться відповідно до Конституції України, Закону України «Про міліцію», «Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України», рішень Колегії, наказів і інструкцій МВС України, вимогами трудового законодавства, нормативними документами системи вищої освіти.

Ректорат університету, керівники структурних підрозділів та підрозділ по роботі з особовим складом у тісній взаємодії вирішують питання відбору, вивчення та розміщення кадрів в Національному університеті внутрішніх справ, зяєтосовуючи при цьому принципи єдиноначальності і колегіальності, що підтверджується функціонуванням різноманітних комісій, які займаються кадровими питаннями.

Накази по особовому складу обов'язково узгоджуються з керівниками відповідних служб, кураторами з числа проректорів університету. Всі без винятку кандидати на службу в органи внутрішніх справ проходять психологічне тестування у відділенні психологічного забезпечення, а також, згідно з вимогами наказу МВС України № 759 – 2000 р., здають заліки з фізичної підготовки. Висновки психологів та довідки про стан фізичної підготовленості кандидатів на службу додаються до їх особових справ.

Психологічне забезпечення оперативної-службової діяльності – це процес формування психологічної стійкості працівників в критичних ситуаціях і в складних умовах службової діяльності. Всі кандидати на атестацію посадів проходять професійно-психологічне обстеження. Під час

обстеження особлива увага приділяється всебічному вивченню кандидатів, їх особистісних якостей: виявленню негативних рис характеру: імпульсивності, афективності, нерівноваженості тощо. На підставі отриманої інформації на кожного кандидата готуються висновки-рекомендації. Здійснюється вивчення кандидатів на керівні посади та осіб з резерву на виконення. У підрозділах, де вони працюють, вивчається соціально-психологічний клімат.

Проводяться заходи з попередження випадків суїциду та його пропонування. Керівникам курсів постійно надається консультативна допомога з питань організації та проведення цієї роботи з курсантами. Всі структурні підрозділи університету ознайомлені з вимогами міністерства. У рамках роботи приймальної комісії здійснюється вивчення особливих справ кандидатів на навчання. Звертається увага на моральні, фізичні та інтелектуальні якості кандидата.

З 1999 р. відділенням психологічного забезпечення ВРОС проводиться щорічне вивчення психологічних якостей першокурсників на 7 факультетах НУВС, розташованих в м. Харкові. Метою дослідження є виявлення курсантів, які мають значний ризик соціальної дезадаптації в нових умовах. За результатами дослідження надається консультативна допомога керівництву факультетів та курсів у проведенні виховної роботи з дезадаптованими.

Треба сказати, що протягом трьох років (1999-2001) кількість першокурсників з кримінальною мотивацією залишається майже незмінною. Найбільш ймовірною причиною таких результатів може бути наступне: система відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів ОВС України, що застосовується в органах внутрішніх справ (центри професійно-психологічного відбору), не вивчає професійну мотивацію, не передбачає виявлення у кандидатів психологічної схильності до алкоголю та протиправної поведінки.

Проведення психологічної діагностики серед першокурсників НУВС дає можливість здійснювати профілактику надзвичайних подій серед курсантів, надавати допомогу на етапі адаптації особам, які її потребують в першу чергу. В результаті своєчасного попередження виникнення гострих психологічних проблем чи конфліктних ситуацій чисельність курсантів, які можуть бути віднесені до групи посиленої психологічної уваги зменшується (1999 – 37 осіб, 2001 – 16 осіб).

Для осіб, які вперше приймаються на службу до органів внутрішніх справ, встановлюється іспитовий строк тривалістю від 3-х місяців до 1-го року, в залежності від практичного досвіду роботи кандидата за спеціальністю. По закінченні терміну випробування структурним підрозділом, куля був призначений кандидат, готується і погоджується з проректором-куратором відповідний звіт про результати випробування з висновком про можливість допуску до самостійної служби, який додається до його особової справи. При цьому всі кандидати на службу вивчаються не менше місяця в структурних підрозділах університету.

Постійно проводяться заняття з заступниками начальників курсів з виховної та спеціально-психологічної роботи, на яких розглядаються пи-

гання організації виховної роботи, аналізується стан дисципліни серед постійного та перемінного особового складу, вивчаються матеріали Колегії МВС України, накази та вказівки МВС України, ректора університету. Ці заняття мають за мету підготовку працівників до своєї професійної діяльності через: формування правосвідомості працівників, їх професійну компетентність, розвиток професійного мислення, оволодіння професійними вміннями, закріплення професійних навичок.

Розвивати почуття відповідальності кожного керівника, підвищувати рівень дисципліни і законності – мета кожного заняття з резервом на висунення в рамках «Школи ректора Національного університету внутрішніх справ». На дотримання вимог МВС України було зорієнтовано роботу наставників та кураторів учбових груп з числа найбільш досвідчених співробітників, а також діяльність Рад зборів рядового і молодшого та середнього і старшого начальницького складу.

Виконуючи вимоги рішень Колегії МВС України, в Національному університеті внутрішніх справ систематично проводяться робота щодо зміцнення стану дисципліни та законності серед особового складу. Дисципліна в органах внутрішніх справ являє собою суворе і точне дотримання всіма працівниками порядку і правил, встановлених законом, а також статутами, наказами й іншими нормативними актами. Вона ґрунтується на усвідомленні кожним працівником свого службового обов'язку й особистої відповідальності за доручену справу. Документи МВС України з питань необхідності зміцнення дисципліни і законності обговорюються на засіданнях вченої ради та оперативних нарадах при ректорові і проректорах, щотижнево на «Днях дисципліни» у структурних підрозділах університету, вони враховані в планах виховної, соціальної та психологічної роботи.

З метою зміцнення стану дисципліни і законності серед особового складу щорічно складається графік атестування постійного особового складу університету. На виконання наказу МВС України № 781 від 11.09.2001 р. «Про незадовільну роботу і зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та заходи щодо очищення органів внутрішніх справ» проводилось позачергове атестування постійного особового складу.

Найважливішою складовою кадрової функції управління є професійна підготовка працівників ОВС, яка являє собою нормативно-регламентований, організований та цілеспрямований процес оволодіння персоналом спеціальними знаннями, вміннями й навичками, необхідними для успішного виконання посадових обов'язків. Вона організується згідно з настановленням по організації професійної підготовки рядового і начальницького складу ОВС України [3].

Відділом по роботі з особовим складом вживаються необхідні заходи, спрямовані на підвищення рівня професійної підготовки атестованого складу університету, належну організацію службової підготовки. Методами тут виступають стажування, наставництво, робота з резервом кадрів на висунення. Здійснюється поточний контроль за якістю проведення занять з усіх видів службової підготовки. Професійна підготовка має за мету підготувати професійно розвинуту особистість, при цьому профе-

свійний розвиток відображає процес і результат морального, правового, фізичного, психологічного зростання особи. Професійно розвинута особистість спроможна аналізувати, складати прогноз, нести відповідальність за свою діяльність та вчинки.

В університеті діють такі громадські формування, як: ради курсантів та слухачів факультетів, рада наставників, рада ветеранів, професійковий комітет, спілка «Чорнобиль».

На курсах працюють ради командирів, спортивно-масові комісії, навчальні комісії, культурно-масові комісії, господарчо-побутові комісії. Підвищенню рівня успішності курсантів сприяє комплекс заходів, які проводить керівництво факультетів та навчальних курсів, куратори навчальних груп та навчальних відділів Університету, а саме: узагальнюються та розповсюджуються передовий досвід відмінного навчання, щомісячно на навчальних курсах підводяться підсумки навчання, на засіданнях навчальних комісій навчальних курсів заслуховуються курсанти, які відстають у навчанні, надається допомога, здійснюється контроль за їх успішністю. Розглядаються факти недбалого ставлення курсантів до навчання та вносяться пропозиції щодо прийняття відповідних заходів.

Значна роль в індивідуально-виховній роботі з перемінним складом належить кураторам навчальних груп з числа професорсько-викладацького складу. Відділення виховної роботи та соціального захисту ВРОС розробило положення «Про кураторство в Університеті внутрішніх справ», затверджене наказом ректора Університету № 169 від 28.03.1999р. Діяльність кураторів проводиться на плановій основі з урахуванням індивідуальних особливостей курсантів. Куратори беруть участь у групових зборах, підведенні підсумків, де розглядаються питання навчання, служби та дисципліни курсантів, обговорюються конкретні випадки порушень службової дисципліни.

В Національному університеті внутрішніх справ здійснюється цілий комплекс заходів соціального спрямування. Згідно з наказом ректора Університету «Про організацію роботи з курсантами та ліцеїстами» щомісяця проводяться благодійні обіди для курсантів та ліцеїстів-сиріт, їм надається матеріальна допомога, іменинникам вручаються цінні подарунки. На навчальних курсах курсантам-сиротам та курсантам з малозабезпечених сімей надається допомога у вирішенні матеріально-побутових проблем.

За денними факультетами Національного університету внутрішніх справ закріплені малозабезпечені сім'ї, сім'ї ветеранів, інвалідів, пенсіонерів та людей похилого віку, які мешкають в Харківському та Дергачівському районах. Робота спрямована на покращання житлово-побутових умов, забезпечення ліками, паливом, продуктами харчування тощо. Силами курсантів проводяться сільськогосподарські роботи на присадибних ділянках цих категорій населення.

Проводиться активна робота щодо соціального захисту сімей працівників органів внутрішніх справ, які загинули при виконанні службових обов'язків. З кожним роком збільшується прийом на навчання до Національного університету внутрішніх справ та юридичного ліцею дітей із сі-

мей працівників ОВС, які загинули при виконанні службових обов'язків, курсанти та ліцестети з них сімей забезпечуються належними умовами для навчання та проживання, отримують пільгові путівки на оздоровлення до санаторіїв та літніх таборів, щорічно направляються до Міжнародного дитячого табору «Артек», де несуть службу та відпочивають. Керівництвом університету, рідними курсантів та слухачів факультетів надається матеріальна і практична допомога у поліпшенні життєво-побутових умов сім'ям курсантів та ліцестетів Харківського регіону, батьки яких загинули при виконанні службових обов'язків під час служби в ОВС України.

Співробітники та курсанти Університету постійно беруть участь у всеукраїнських акціях соціального напрямку. Університет ніколи не лишається осторонь від людського лиха. На повені у Закарпатті та катастрофи на шахтах Донбасу співробітники та курсанти Університету відгукнулися, перерахувавши кошти сім'ям загинув та постраждалих внаслідок цих трагедій.

Проводиться велика робота з ветеранами Великої Вітчизняної війни. Ветерани регулярно зустрічаються з курсантами Університету та вихованнями юридичного ліцею при Національному університеті внутрішніх справ. Під час таких заходів відбуваються виступи колективів художньої самодіяльності факультетів, ветеранам вручаються цінні подарунки, прощальні пайки, надається матеріальна допомога.

Крім цього, здійснюється цілий комплекс заходів в позанавчальний час та у вихідні дні. Курсанти та слухачі відвідують музеї, театри, концерти та історичні пам'ятки міста, проглядають художні та документальні фільми, з ними проводяться екскурсії з бекідами про історію Слобожанщини, шевченківські читання. Організуються та проводяться зустрічі особового складу Університету з представниками центру української інтелігенції, відомими поетами та письменниками у рамках підвищення культури.

Велика увага приділяється розвитку творчих здібностей курсантів, слухачів та співробітників Університету. Функціонують 47 гуртків художньої самодіяльності (враховуючи факультетські самодіяльні студії), духовий оркестр, літературна студія, в яких задіяні близько 700 осіб, з них понад 50 співробітників і викладачів. Телевізійна команда КВН Університету успішно виступає як в Україні, так і за її межами.

В університеті проведено конкурс «Державна символіка України», присвячений 10-ій річниці незалежності України. Навчальні та житлові корпуси Університету мають тематичну вичну агітацію, в якій центральне місце займають стенди про Конституцію та історію України. На факультетах і курсах випускаються стінні газети, фотогозети, бойові листки навчальних взводів, оформляються екрани успішності та дисципліни.

З метою пропаганди професії правоохоронця відділом по роботі з особовим складом систематично плануються та проводяться заходи з популяризації навчального закладу як в Україні, так і за її межами. Місцеві телерадіокомпанії та інші засоби масової інформації регулярно висвітлюють у своїх передачах сторінки життя Університету.

Відділ по зв'язках з населенням плідно співпрацює з редакціями місцевих видань, власними кореспондентами центральних газет, радіо, телебачення. Майже в усіх газетах області висвітлюється діяльність НУВС. Журналісти активно залучаються до участі в науково-практичних та студентських конференціях, культурно-масового та спортивного життя НУВС. Постійно надаються матеріали до відомчої щотижневої газети «Преступлення і покарання», обласного радіо, інформаційних агентств «Інтерфакс – Україна», «Статус-кво», та ЦГЗ УМВС України в Харківській області.

Здобутки Національного університету внутрішніх справ пов'язані з наполегливою та копіткою працею ректорату, професорсько-викладацького складу, адміністративно-господарчого персоналу, всього колективу навчального закладу.

Все зазначене вище породжує впевненість, що діяльність Національного університету внутрішніх справ спрямована на його подальший розвиток і вдосконалення. Навчальний заклад має достатню кількість висококваліфікованих працівників, які усвідомлюють поставлені перед ними завдання, добре знають свою справу і спроможні на високому державному рівні готувати у XXI ст. фахівців-юристів для органів внутрішніх справ України.

Список літератури: 1. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України. Підручник. Х., 1998. 2. Ануфрієв М.І. Основні напрями кадрового забезпечення органів внутрішніх справ (організаційно-правовий аспект). Монографія. Х., 2001. 3. Бандурка О.М., Собольєв В.О. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ: Підручник. Х., 2000.

Надійшло до редакції 14.01.02

А.І.Загорулько

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розвитку незалежної України, в умовах становлення громадянського суспільства і правової держави, постійно зростає роль фахівців з вищою, і перш за все, юридичною освітою. Враховуючи ж потребу системи МВС України подолати зростаючі злочинності в економіці, банківській діяльності та інших сферах, зумовлені особливостями перехідного періоду, молодій державі вкрай необхідні висококваліфіковані спеціалісти з правознавства, правоохоронної діяльності, практичної психології, фінансів і кредиту, обліку та аудиту, адміністративного менеджменту, інформаційних систем у менеджменті, пожежної безпеки та ін., підготовка яких здійснюється в першу чергу в у ВНЗ МВС України заочною та заочною формами навчання.

9 січня 2002 р. виповнилося 10 років з того дня, коли за ініціативою і під безпосереднім керівництвом народного депутата України О.М. Бандурки було створено Харківський інститут внутрішніх справ, а двома роками пізніше – Університет внутрішніх справ як єдиний багатопрофільний вищий заклад освіти системи МВС України.